

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Шохзода Гулнора Амриддин дар мавзуи «Вижагиҳои луғавию маъноии забони ашъори Шамсиддин Шохин» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 6.2.01. – Забони тоҷикӣ

Зарурат ва аҳамияти пажӯҳиши мазкур, қабл аз ҳама дар он зоҳир мегардад, ки дар илми забоншиносии муосир забони ашъори Шамсиддин Шохин бо ғановати таркиби луғавӣ ва тарзи баёни сода дар таърихи забони тоҷикӣ, баҳусус дар байни осори адибони охири асри XIX ва ибтидои садаи XX, мавқеи назаррас дорад. Тавре муҳаққиқони вазъи забони ин марҳила чуқ. Носирҷон Маъсумӣ, Саидмурод Ҳоҷиев, Саидқул Сабзаев ба ин вижагии забон ва тарзи баёни шоир ишорат кардаанд. Аз ҷумла, устод Носирҷон Маъсумӣ қайд кардааст: «Вобаста ба муборизаи торафт шиддатёбандаи ҷараёнҳои адабӣ ин равия дар назм ба таври анъанавӣ давом мекард. Шамсиддин Шохин ҳам нақши забони зиндаи халқро дар кори ҳақиқатан инкишоф додани забони адабӣ ва оммафаҳму сода кардани забон ва услуби назм нисбат ба замони худ дуруст фаҳмида, бойигарии забони халқро аз шоирони дигари муосири худ бештар дарк карда тавонист».

Таҳқиқи забонии ашъори Шохин, баҳусус, вижагиҳои таркиби луғавӣ, гурӯҳҳои луғавию маъноӣ, ҷойгоҳи вожаву истилоҳ дар баён, мақоми воҳидҳои луғавии қадима, омиёна ва воҳидҳои фразеологию зарбулмасалу мақолҳо дар ашъори шоир, унсурҳои луғавии то замони ӯ роиҷ дар забони тоҷикӣ (форсӣ, дарӣ) ва пасон вожаҳои матрука (аз ҷумла, дар забони муосири форсӣ-тоҷикӣ), мавқеи воситаҳои тасвири бадеӣ дар таркибсозии забони ашъори шоир ва бо назардошти ҷойгоҳи луғатҳои осори адиб, ки дар «Фарҳанги забони тоҷикӣ» омадаанд, нишон додани саҳми эшон дар инкишофи забони адабии тоҷикӣ бисёр муҳим ва саривақтӣ мебошад.

Дар шароити кунунӣ дар забоншиносии тоҷик таҳқиқи осори гуногуни бачомонда аз гузаштагон дар ҳар шакл ва сатҳу сифат яке аз масъалаҳои мубрам ба шумор меравад. Зеро бо шинохти онҳо мақому манзалат ва манзараи забон дар он давр ва дар муҳити амалкарди муаллифин муайян ва

муқаррар карда мешавад, ки ин амал ба боландагиву мондагории забон низ мусоидат хоҳад кард. Оид ба вожаю истилоҳоти ва услуби гуфтори чехраҳои адабии мансуби асри XIX таҳқиқоти илмӣ ба назар намерасад. Аз ин назар, забони осори назмию насрӣ, ки яке аз масъалаҳои мубрами ҳама давру замон ба ҳисоб рафта, махсусан, дар замони муосир бо суръат гирифтани раванди ҷаҳонишавӣ бархӯрди фарҳангу тамаддунҳо ва муносиботи ахлоқии забонӣ аз масъалаҳои муҳимме мебошад, ки аз диди улуми ҷомеашиносӣ, бавижа, забоншиносӣ ниёз ба таҳқиқ доранд. Баррасӣ ва пажӯҳиши ашъори Ш. Шохин ҳамчун боризтарин чехраи адабии замони худ, на танҳо барои шиносандани забон ва ҳифзи вожаю истилоҳот, балки барои тарбияи насли наврас ва тақвияти мондагории забони тоҷикӣ дар шарҳу баёни вожаҳои соҳаҳои мухталифи ҳаёти мардуми тоҷик низ иқдоми муҳим ва мондагор мебошад.

Муҳаққиқ дар таҳияи равиши илмии масъалаҳои дар рисола матраҳшуда аз усулҳои таҳлилу таҷзия, шарҳу тафсир, омориву мушоҳидавӣ ва синхронӣю диахронӣ истифода намудааст.

Дар маҷмӯъ, метавон таъкид намуд, ки автореферати Шохзода Гулнора ба таври мухтасар, бо як равиши муназзам масъалаҳои мундараҷи диссертатсия - хусусияти забонӣ, услубӣ ва мафҳуми вожаю истилоҳоти мансуб ба ашъори ин чехраи шаҳири илму адаби асри XIX-XX инъикос кардааст. Баррасӣ ва таҳлилҳои дар автореферат зикршуда баёнгари он аст, ки диссертант ба мақсади ниҳони худ расидааст.

Хулосаи автореферат (диссертатсия) дар 14 банди мушаххас натиҷагирӣҳоро аз таҳқиқоти илмӣ фаро гирифтааст. Бандҳои хулоса мушаххас ва равшану возеҳ ифода ёфта, яке дигареро пурра менамояд, ки ин аз оғаҳии назариявӣю илмии соҳиби диссертатсия дарак медиҳад.

Мувофиқи низомнома дар охири диссертатсия тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқ дар 3 банд оварда шуда, ба инобат гирифтани мавриди қорбурд қарор додани онҳо услубшиносии илми забоншиносии тоҷикро метавонад боз ҳам такмил диҳад.

Аз номгӯйи мақолаҳои соҳиби диссертатсия бармеояд, ки муҳаққиқ

давоми солҳои зиёд ба ин масъала сарукур гирифтааст ва нашри мақолаҳои зиёди ӯ (6 мақолаи тақризшаванда ва 3 мақола дар маҷаллаҳои дигари илмӣ) роҷеъ ба масоили мухталифи забон ва услуби осори Ш. Шохин дар маҷаллаву маҷмуаҳои илмӣ ба эътирофи вай ҳамчун муҳаққиқи ҷӯё далолат мекунанд.

Бо вучуди чунин афзалиятҳо, ҳангоми мутолиаи диссертатсия ва автореферати он баъзе нуқтаҳои баҳсталаб ва камбудии имлоӣ-техникӣ, мисли бе “ӯ” навиштани номи шаҳри Кӯлоб (с. 2), пас аз нуқта бефосила омадани калима ва ё рақами мобаъд (с. 3 ва ғ.) ва ба чашм хӯрданд, ки ба назари мо, ислоҳи онҳо ҳангоми чун монография ба чоп ҳозир кардани корбоиси беҳтар шудани сифати он хоҳад шуд.

Автореферати диссертатсия ва мақолаҳои интишорнамудаи муаллиф, ки 6 адади онҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди Президенти ҶТ ба табъ расидаанд, мундариҷаи асосии диссертатсияро инъикос мекунанд. Бинобар ин, муаллифи он барои дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 6.2.01. – Забони тоҷикӣ сазовор мебошад.

Муқарриз, номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи назария ва амалияи ДДОТ ба номи С. Айнӣ

Раҳмонов Бахтиёр
Нурмаҳмадович

Имзои Раҳмонов Бахтиёрро тасдиқ мекунам.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ

Қодирзода Сайвалӣ

16.03.2026

Суроғаи муассиса: 734003, ш. Душанбе,
ҳиёбони Рудаки 121; тел: 992 (37) 224-13-83
E-mail: tgpu2004@mail.ru; сайт: www.tgpu.tj